

IZ GLAZBENE PROŠLOSTI

GLAZBENA ZRNCA IZ BOSNE

Nekoliko napjeva iz Kraljeve Sutjeske

Zdenka Miletić

Tri su franjevačka samostana bila srce Bosne Srebrene i to fojnički, kreševski i iz Kraljeve Sutjeske. Oko njih su se dalje redale župe. Oni su bili žarišta odakle je na sve strane zračio kulturni i duhovni život. Uz pastorizaciju širila se i prosvjeta, naročito u vrijeme turske okupacije kad su franjevci bili jedini radnici na tom polju. Da je tako bilo, govori čitav niz pisaca i pjesnika počev od Matije Divkovića. Običaj je bio po selima da se za vrijeme dugih jesenskih i zimskih večeri skupljala mladež, a i stariji svijet na sijela. Ta je prilika služila za analfabetske tečajeve, učio se vjeronauk i crkveno pjevanje. Uz spomenute samostane postojale su prave osnovne škole, za koje su sami franjevci pisali udžbenike. Fra Augustin Miletić, biskup, napisao je početnicu u narodu zvana *Biskupovača*, fra Ambroz Matić *Računicu* za I. i II. školsku godinu, fra Stjepan Marjanović *Bukvar iliti početak slovstva*, fra Grgo Martić *Početni zemljopis za katoličke škole u Bosni*, itd. U samostanskim crkvama učilo se zbornom pjevanje, najviše popijevke. Za tu dužnost bili su imenovani moderatores chori, a narod ih zvaše korište. Franjevci su naime većinom učili nauke u Italiji, pa su tamo i iz glazbe stjecali znanja. Tamo su prepisivali knjige potrebne za koralno pjevanje i donosili ih u domovinu. Uz koralno pjevanje njegovale su se od davnina i popijevke na narodnom jeziku u cijeloj Bosni.

Poseban je obred npr. *Gospin plač*, kome je autor fra Matija Divković. Melodije su se stvarale u narodu, a nastajale su stoljećima u raznim krajevima Bosne. Stoga nije nikakvo čudo da nalazimo razne varijacije u pjevanju kod jedne te iste pjesme. Uzet ću za primjer popijevku *Zdravo tijelo Isusovo*, kojoj autor je fra Tomo Babić, a tiskana je s ostalim pjesmama u knjizi *Cvyt razlika mirisa duhovnoga* u Mlecima, a ima na kraju i ovu strofu:

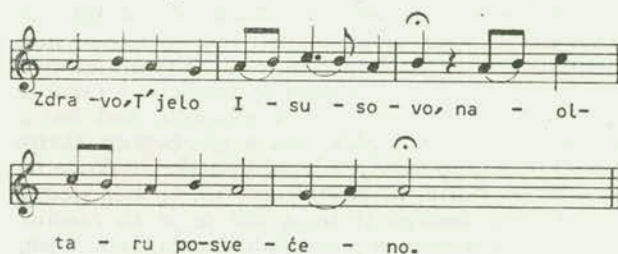
*O prislavno Sveto tylo,
Svi te skuppno sad molimo,
Tisse smilluy, ti nam prosti
Scoto zgriscismo od mladosti.*

Ta se popijevka redovno pjeva na svim pučkim misama. Što se tiče melodije, Fojnica ima svoju, Kreševo svoju, a u Kraljevoj Sutjesci je pjevaju na svoju varijaciju.

Iako su se franjevci, pogotovo u doba Turaka, borili za održanje, ipak su pjevanju i popijevkama posvećivali veliku pažnju. Ona ih je moralno kri-

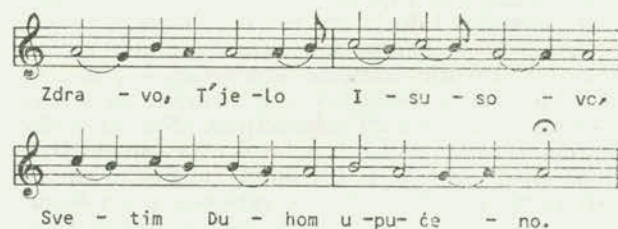
jepila, davala im snagu i strpljenje, po njoj su, čini mi se, ostali svoji zajedno s kršćanskim pukom. Boraveći ljetos ispod visokih stijena Teševskog brda, kraj bistre i šumeće Trstionice, pažljivo sam slušala svaki pjev kad god mi se pružala prigoda. Nešto sam zapisala pa unosim u ovaj prilog.

Zdravo Tijelo Isusovo

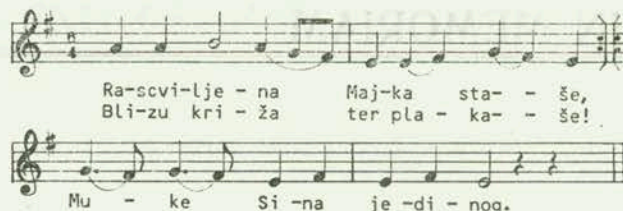
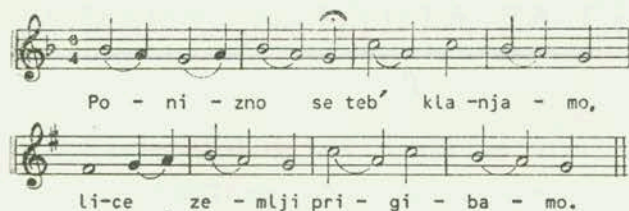
Prvu strofu pjeva zbor na koru, a drže se napjeva koji se u većem dijelu Bosne pjeva. Slijedi druga strofa koju prihvaća puk na sutješki napjev. Pjevaju jednoglasno i naizmjenično, koralno. Pomalo neobičan način, ali uhu ugodan i lijep.

Sutješki napjev

Što se tiče načina pjevanja uvijek su zadržane one iste značajke, koje sam navela u članku: *Autotone popijevke Kraljeve Sutjeske*. Tekst u cijelosti ne unosim jer je poznat.

Drugi napjev koji sam zabilježila jest popijevka *Ponizno se Teb' klanjamo*. Autor joj je fra Vice Vicić iz Fojnice, a raširena je po cijeloj Bosni. Pjeva se na prvu nedjelju po mladaku, mjesto popijevke *Zdravo tijelo Isusovo*. Takav način brojenja nedjelja u Bosni je od davnina. Sutješka je varijanta:

*O nebeski živi kruše,
Slatka hrano naše duše.*

*Bez prestanka mi hvalimo,
Ime sveto svi slavimo,
Isukrsta, Božjeg sina,
Upućena sa visina.*

*I Djevice okrunjene,
U začecu neoskrvnjene.
Koja no je Božja mati,
Da nam bude pomoć dati.*

*I svetoga oca Franje,
Koji nosi svete rane,
Isukrsta propetoga,
Rad ljubavi umrloga.*

*I opet se Teb' klanjamo,
Lice zemlji prigibamo,
O nebeski živi kruše
Slatka hrano naše duše.*

Sljedeći napjev koji sam zabilježila odnosi se na obred *Put križa*. Kod samog obreda nisam prisustvovala, ali mi je Sutješčanin fra Krešo A. svojim ugodnim i jakim baritonom u velikoj i akustičnoj crkvi pjevao. Zapisala sam napjev:

Na kraju sam još jedanput čula sutješku popijevku *O, Marijo, Marijo*, uz spretno prebiranje fra Krešinih prstiju po tipkama. Izlazeći iz crkve sjetila sam se koncerata duhovne glazbe u zagrebačkoj katedrali. S osjećajem posebnog zadovoljstva izlazila sam sa njih, a tako i ovaj put iz sutješke crkve. Ima doživljaja koji čovjeka čine radosnijim i bogatijim.

Moj boravak u Kraljevoj Sutjesci potakao me je na razmišljanje i doveo me da uspoređujem: koliko su bogatstva tehničke civilizacije donijela čovjeku sreću, ljepotu ili nadahnuća da humanije živi? S druge strane, koliko smirenosti u prepletanju niti na tkalačkom stanu, koliko li djevojačke mašte i radosti u šaranju motiva na novoj košulji svoje nošnje? Kratko rečeno, nema tu one trke, nego život normalno teče kroz vrijeme.

Dok se sunce lagano primiče Teševskom brdu, a jednoglasna pjesma čobanica negdje iz daljine s vjetrom dolazi, spremila sam dva peškira tkana i lijepim ornamentima ukrašena. Darovaše mi ih dvije žene za uspomenu. Draga je to uspomena na sredinu, koja nije do današnjeg dana zaboravila slavne stranice svoje povijesti.

Dok sam napuštala Kraljevu Sutjesku, pogled mi se dotače Grgureva i na njemu zidina kraljevskog dvora. Iz njih se poput plamena dižu uspomene što toliko zbunjuju dušu. Te stare zidine i ta davna prošlost! Istina je, sve na svijetu ima svoje osobine i kao da se sve ponavlja, ali zar u prošlosti Bosne nema i toliko osebnosti?

**USKORO IZLAZI LITURGIJSKA PJESMARICA (DIONICE)
PJEVAJTE GOSPODU PJESMU
NOVU**

**Pripremili: Institut za crkvenu glazbu pri KBF u Zagrebu i
Hrvatsko liturgijsko vijeće pri BKJ**

Izdavač: HKD Sv. Ćirila i Metoda, Zagreb

Cijena: 400 din

**Narudžbe prima: Institut za crkvenu glazbu, Kaptol 29, 41000
Zagreb**